

Tabela 11

Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu dla Gminy Dominowa lata 2007 – 2032

Kierunek zadań	Zadanie	Czas realizacji w latach	Jednostka realizująca	Szacunkowe koszty *
CEL 1: Likwidacja azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy w celu wyeliminowania szkodliwego działania azbestu na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne.				
Opracowanie strategii i likwidacja azbestu	1. Opracowanie gminnego Programu likwidacji azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2007 -2032.	2007	Gmina	3 000,00
	2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy.	2007	Gmina	Brak danych kosztowych
	3. Stworzenie bazy danych o wyrobach zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy.	2008 - 2032	Gmina	Brak danych kosztowych
	4. Coroczna aktualizacja bazy danych o wyrobach zawierających azbest oraz ilości i miejscu zlikwidowania odpadów zawierających azbest.	2025	Gmina	Bezkosztowo
	5. Usunięcie elementu z dachu świetlicy wiejskiej w Murzynowie Kościelnym.			
	6. Usunięcie elementu z dachu świetlicy wiejskiej w Rusiborku.	2027	Gmina	9 243,00
	7. Usunięcie elementu z dachu świetlicy wiejskiej w Borzelewie.	2029	Gmina	3 900,00
	8. Usunięcie elementu z dachu Urzędu Gminy w Dominowie.	2030	Gmina	10 900,00
	9. Wymiana rur azbestowo - cementowych.	2020 - 2032	Gmina	9 900 000,00
	10. Usunięcie elementu z prywatnych budynków mieszkalnych – 100 % mieszkańców.	2008 - 2032	Właściciele prywatni, Gmina	Wg warunków nr I, II, III
Stworzenie systemu motywacyjnego dla mieszkańców usuwających azbest i wyrobów zawierające azbest	1. Utworzenie systemu ulgi i dotacji dla mieszkańców usuwających materiały zawierające azbest.	2008 - 2032	Gmina	
	2. Systematyczna informacja mieszkańców o możliwości pozyskania funduszy (kredyty, dotacje) na likwidację azbestu	2007 - 2032	Gmina	Bezkosztowo
Monitoring Programu	1. Opracowanie sprawozdań z realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.	corocznie	Gmina	
	CEL 2. Informacja i edukacja społeczeństwa w zakresie szkodliwości i sposobu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.			
Działalność informacyjna i edukacyjna	1. Przygotowanie ulotek o szkodliwości azbestu i sposobu prawidłowego usuwania azbestu.	2008 - 2032	Gmina	3 000,00
	2. Organizacja konkursów dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum o tematyce gospodarki odpadami w tym usuwania azbestu.	2008 - 2032	Gmina	2 000,00
Tabela 11				
Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu dla Gminy Dominowa lata 2007 – 2032				
Kierunek zadań	Zadanie	Czas realizacji w latach	Jednostka realizująca	Szacunkowe koszty *
	3. Przygotowanie stałej informacji na temat usuwania azbestu i możliwości jego dofinansowania na stronie internetowej gminy oraz w gablocie w Urzędzie Gminy.	2007 - 2032	Gmina	Bezkosztowo
	4. Odczyty na temat problematyki azbestowej podczas zebrań wiejskich.	2008 - 2032	Gmina	Bezkosztowo

* - szacunkowe koszty usunięcia eternitu z budynków gminnych obejmują: zdjęcie, transport i utylizację eternitu

*** - szacunkowe koszty usunięcia rur azbestowo – cementowych z budynków gminnych obejmują: zdjęcie, transport, utylizację oraz założenie nowych rur z PVC

5. MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z USUWANIEM AZBESTU Z TERENU GMINY

5.1. Środki finansowe dla osób fizycznych

Właściwie jedyną formą pomocy w przypadku osób fizycznych, poza środkami przeznaczonymi przez Gminę są kredyty – zwłaszcza w Banku Ochrony Środowiska.

Bank Ochrony Środowiska został utworzony przede wszystkim do obsługi inwestycji w zakresie ochrony środowiska. BOŚ udziela również kredytów na działania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest. Finansowanie obejmuje:

1). w fazie związanej z wymianą powierzchni dachowych i elewacyjnych zbudowanych z materiałów zawierających azbest:

- roboty demontażowe,
- transport,
- unieszkodliwianie

2). w fazie związanej z wykonaniem nowych pokryć dachowych i elewacyjnych:

- zakup nowych materiałów
- roboty budowlane i montażowe.

Warunki udzielanego kredytu:

- okres kredytowania – do 60 miesięcy,
- okres karencji – do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy kredytowej,
- okres realizacji zadania – do 6 miesięcy od daty przekazania przez Bank Kredytobiorcy środków kredytu,
- oprocentowanie 0,7 % s.r.w.,
- prowizja – do 2% kwoty przyznanego kredytu,
- maksymalna kwota przyznanego kredytu - 70% kosztów realizowanej inwestycji, ale nie więcej niż:
 - 50 000,00 PLN dla osób fizycznych,
 - 300 000,00 PLN dla wspólnot mieszkaniowych
 - 500 000,00 PLN dla pozostałych kredytobiorców

Z kredytu nie mogą skorzystać jednostki samorządu terytorialnego.

Środki pomocowe i nisko oprocentowane kredyty udzielane na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska są przydzielane pod warunkiem, że dana inwestycja obejmie swym zasięgiem możliwie jak największy obszar i liczbę mieszkańców.

Podstawowymi źródłami finansowania działań proekologicznych są:

- środki własne gminy i powiatu (budżet),
- dofinansowanie gminnego, powiatowego, wojewódzkiego i narodowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- fundusze pomocowe i związane z eko – konwersją (EkoFundusz),
- kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach (Bank Ochrony Środowiska),
- środki fundacji i prywatnych inwestorów.

5.2. Środki finansowe dla samorządu gminnego

Ze względu na wymogi instytucji przyznających dotacje i kredyty, wskazane jest aby działania i inwestycje z zakresu ochrony środowiska miały jak największy zasięg. Wspólne działanie gminy Dominowo oraz innych gmin powiatu średzkiego obniży koszty realizowanych przedsięwzięć i zwiększy szansę na otrzymanie środków z funduszy i programów centralnych oraz Unii Europejskiej.

Gmina, aby ubiegać się o kredyty czy środki pomocowe na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska musi przedstawić dokumentację i plany danego przedsięwzięcia. Do takich wymaganych opracowań należą między innymi:

- Plan zagospodarowania przestrzennego,
- Strategia rozwoju gminy,

- Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- Koncepcja gospodarki wodno – ściekowej, Plan zalesiania itp.,
- wymagane przez prawo zezwolenie na realizację projektu,
- projekt budowlany i wykonawczy z dokumentacją ekonomiczną,
- studium wykonalności lub biznes plan dla przedsięwzięć komercyjnych.

Gmina jako jednostka samorządowa ma możliwość skorzystania ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł:

1. Środki z budżetu państwa

Zgodnie z postulowanymi kierunkami wsparcia zawartymi w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów RP w 2002 roku planowane wydatki z budżetu państwa w okresie 30 - lat ograniczone zostały do czterech zadań:

1. wydatki na finansowanie działalności Głównego Koordynatora określone w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” w wysokości 1 mln zł rocznie to jest 30 mln zł łącznie ,
2. wydatki na działalność informacyjno-popularyzacyjną w mediach dotycząca bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania, a także informacji o szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję - łącznie 27 mln zł,
3. wydatki na opracowanie (lub udział) terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także szkolenia pracowników administracji publicznej (szczebla centralnego i wojewódzkiego) w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu - łącznie 4,15 mln zł,
4. wydatki na opracowanie programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka - łącznie 4 mln zł.

W sumie planowane wydatki zamykają się kwotą 65,15 mln zł, z tego w latach 2003 -2006 15,75 mln zł, a w latach 2001-2032 ok. 49 mln zł.

2. Środki z funduszy ochrony środowiska

• Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Środki tego funduszu powstają z urzędowych opłat na rzecz ochrony środowiska uiszczanych przez wytwórców odpadów. Głównym celem działania jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych podejmowanych w Polsce oraz wspieranie lokalnych funduszy ochrony środowiska. Do zadań priorytetowych w zakresie ochrony środowiska przed odpadami m.in. należą:

- budowa odpowiednich składowisk dla odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest,
- oczyszczanie terenów i obiektów publicznych szczególnie zanieczyszczonych azbestem,
- usuwanie odpadów szkodliwych, zawierających azbest:

• Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Podstawowym zadaniem WFOŚiGW jest finansowe wspieranie przedsięwzięć na szczeblu regionalnym np.; międzypowiatowych, międzygminnych. Do priorytetowych zadań Wielkopolskiego WFOŚiGW należą m.in.:

- wymiana odcinków wodociągów zbudowanych z rur azbestowo – cementowych,
- usuwanie i utylizacja wyrobów zawierających azbest.

• Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

- **Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Środki z tych funduszy mogą być przeznaczone na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych – ulotki dotyczące problematyki azbestu,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej.

Oba fundusze mogą oczywiście realizować zadania ustalone przez Radę Powiatu bądź Radę Gminy, służące poprawie jakości środowiska przyrodniczego.

3. Środki z Unii Europejskiej

Inicjatywy samorządów oraz instytucji publicznych w zakresie gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest, mogą być realizowane przy współudziale środków z Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego (ZPORR) współfinansowanego z zasobów Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności.

- **Fundusz Spójności** - wykorzystanie pomocy z Funduszu Spójności następuje w

oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 - 2006 oraz Strategię wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006, aktualnie Plan i Strategia na lata 2007 - 2013; współfinansowanie z Funduszu Spójności w obszarze ochrony środowiska mogą otrzymać m.in. inwestycje z dziedziny racjonalizacji gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi; do ubiegania kwalifikują się inwestycje o wartości całkowitej powyżej 10 mln euro, a beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, tworzone przez nie związki gmin lub inne podmioty publiczne.

Maksymalny poziom dofinansowania to 85% wydatków kwalifikowalnych, 15% zagwarantować musi beneficjent.

- **Fundusze Strukturalne** – między innymi środki pochodzące z Zintegrowanego

Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz z sektorowego Programu Operacyjnego - Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich; środki dostępne w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego mogą być wykorzystane na budowę, modernizację, rekultywację lub likwidację składowisk odpadów, kompleksowy system zagospodarowania odpadów czy remont obiektów użyteczności publicznej (np.: z wymianą elementów konstrukcyjnych zawierających azbest).

W ramach Priorytetu 1 – „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów”, działanie 1.2. „Infrastruktura ochrony środowiska”, możliwe jest otrzymanie dofinansowanie projektów likwidacji azbestu i wyrobów zawierających azbest. W ramach Działania realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln euro do 10 mln euro (projekty o wartości całkowitej przekraczającej kwotę 10 mln euro dofinansowywane będą z Funduszu Spójności, infrastrukturalne projekty środowiskowe o wartości całkowitej poniżej 1 mln euro realizowane będą w ramach Priorytetu 3 ZPORR „Rozwój lokalny”). Do realizacji w ramach Działania przewidziane są także projekty z zakresu zarządzania ochroną środowiska o minimalnej wartości całkowitej 500 tys. euro.

W ramach działania 2.3. SPO - ROL „Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego” przewiduje się realizację projektów związanych m.in. z modernizacją obiektów użyteczności publicznej, które mogą być powiązane z usuwaniem azbestu.

4. Środki z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Beneficjentami środków z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą zostać instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe, utworzone w prawny sposób w Polsce i działające w interesie publicznym.

Środki finansowe z tych mechanizmów zostały podzielone na sześć obszarów priorytetowych, z których poniższe dwa priorytety mają odniesienie przy likwidacji wyrobów zawierających azbest:

- Priorytet: Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
- Priorytet: Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.

Maksymalny wkład środków dla projektów finansowanych z publicznych środków krajowych wynosi 85 % kosztów całkowitych, w pozostałych przypadkach – 60 % kosztów projektu.

5. Środki z EkoFunduszu

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska (tzw. konwersja długu).

EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności wg Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. Nr 21 poz. 97, tekst jednolity) a także Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa.

W Statucie EkoFunduszu pięć sektorów ochrony środowiska uznanych zostało za dziedziny priorytetowe, między innymi priorytet: „Gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych”.

W zakresie gospodarki odpadami priorytetami EkoFunduszu są:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- przedsięwzięcia związane z eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych (promocja „czystszych technologii”) i likwidacją składowisk odpadów tego rodzaju,
- rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi stanowiącymi zagrożenie dla zdrowia ludzi lub świata przyrody.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji, a także preferencyjnych pożyczek, nie dofinansowuje badań naukowych, akcji pomiarowych, a także studiów i opracowań oraz tworzenia wszelkiego rodzaju dokumentacji projektowej.

Dla samorządów dotacja może pokryć do 30% kosztów (w przypadkach szczególnych do 50%), a dla jednostek budżetowych, podejmujących inwestycje proekologiczne wykraczające poza ich zadania statutowe, dofinansowanie EkoFunduszu może pokryć do 50% kosztów.

Dla pozarządowych organizacji społecznych dotacja EkoFunduszu może pokryć do 80% kosztów w projekcie z dziedziny ochrony przyrody i do 50% w inwestycjach związanych z ochroną środowiska.

6. MONITORING PROGRAMU

W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań z punktu widzenia wypełnienia założonych celów.

System monitorowania powinien być wyznaczony w ten sposób, aby na jego podstawie możliwe było dokonanie oceny procesu wdrażania, jak również dokonanie ewentualnych zmian w Programie.

Realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dominowo jest procesem długoterminowym, którego termin realizacji przewidziany jest do 2032 roku. Celem dostosowania Programu do istniejących potrzeb oraz zmieniających się warunków prawnych i finansowych zakłada się aktualizację Programu w zależności od istniejących potrzeb.

W ramach działań monitoringowych zostaną określone zmiany ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Dominowo. Na podstawie inwentaryzacji i aktualizacji bazy danych o wyrobach zawierających azbest na terenie gminy, możliwe będzie określenie :

- ilości zutilizowanych wyrobów zawierających azbest w danym roku,
- ilości niezutilizowanych wyrobów zawierających azbest znajdujących się aktualnie na terenie gminy.

Jeden raz w roku osoba odpowiedzialna w Urzędzie Gminy za gospodarkę odpadami będzie przygotowywała i przedkładała władzom gminy raport przedstawiający wyniki realizacji Programu w danym roku.

Raport będzie opierał się na wskaźnikach monitoringu zawartych w tabeli 12, wskazane jest aby w miarę potrzeb wprowadzać nowe wskaźniki, które w adekwatny sposób obrazują realizację Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Dominowo.

Wskaźniki monitoringu Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dominowo w latach 2007 – 2032

Tabela 12

Lp.	Wskaźnik monitoringu	Jednostka miary
1	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy na początku realizacji Programu (rok 2007)	m ²
2	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy na początku realizacji Programu (rok 2007)	kg
3	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy na początku realizacji Programu (rok 2007) w przeliczeniu na m ² powierzchni gminy	kg/ m ² /rok
4	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy na początku realizacji Programu (rok 2007) w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kg/ mieszkańca/ rok
5	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy w kolejnych latach realizacji Programu	kg
6	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy w kolejnych latach realizacji Programu w przeliczeniu na m ² powierzchni gminy	kg/ m ² /rok
7	Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kg/ mieszkańca/ rok
8	Ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości początkowej z roku 2007	%
9	Ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w poprzednim roku	%
10	Koszty poniesione na realizację Programu	PLN/rok
11	Ilość dzikich wysypisk zawierających azbest	szt.
12	Koszty likwidacji „dzikich” wysypisk zawierających azbest	PLN/rok

7. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Kierując się troską o stan środowiska naturalnego i zdrowie mieszkańców gminy Dominowo wyznaczono cele i zadania niezbędne do podjęcia działań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest. „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Dominowo w latach 2007 – 2032 ” jest również podstawą i wyznacznikiem działań samorządu gminnego w celu całkowitej likwidacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

Program zawiera podstawowe informacje dotyczące właściwości azbestu, produkowanych wyrobów azbestowych, szkodliwego wpływu azbestu na zdrowie ludzi i sposobów ograniczenia negatywnego oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne.

Na podstawie ankiet oszacowano całkowitą ilość materiałów zawierających azbest na terenie gminy Dominowo. Łącznie na terenie gminy znajduje się 105 651,5 m² co daje 982,8 m³ i 1 198,4 Mg wyrobów zawierających azbest, z czego 86 % stanowią płyty azbestowo-cementowe pokrywające dachy domów, budynków inwentarskich i garażowych. Rury wodociągowe stanowią 14 % ogólnego udziału wyrobów zawierających azbest.

Na jednego mieszkańca przypada 36,7 m² co daje 0,34 m³/osobę i 0,41 Mg/osobę.

Na podstawie analizy ilości i rodzaju wyrobów zawierających azbest dokonano kalkulacji kosztów związanych z demontażem i ich utylizacją w 3 różnych wariantach. W związku z niedoszacowaniem ilości materiałów zawierających azbest występujących na terenie gminy, przy obliczeniach kosztów ich utylizacji ilość materiałów zawierających azbest zwiększono o 30 %.

W Programie określono harmonogram najważniejszych zadań przewidzianych do realizacji oraz szacunkowe koszty usuwania wyrobów zawierających azbest.

W Programie wskazano również możliwości pozyskania środków z różnych źródeł do finansowania akcji likwidacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dominowo.

8. LITERATURA

- Alloway B.J. i Ayres D.C., 1999: Chemiczne podstawy zanieczyszczenia środowiska. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Azbest – informator. str. 1-49. dostępny na stronach internetowych Ministerstwa Gospodarki www.mg.gov.pl
- Azbest - podręcznik wydany przez Komitet Starszych Inspektorów Pracy (SLIC), OIM, str. 1-134. Komisja Europejska.
- Bolewski A., 1982: Mineralogia szczegółowa. Wyd. Geologiczne. Warszawa.
- Brzozowski A i Obmiński A., 2004: Gdzie występuje potrzeba zabezpieczenia lub usuwania azbestu w Polsce?(1). „BEZPIECZEŃSTWO PRACY nauka i praktyka” 4/2004, str. 11-15.
- Lis J., Sylwestrzak A., 1986: Minerale Dolnego Śląska. Wyd. Geol. Warszawa.
- Marek K., 2004: Azbest jako szkodliwość środowiskowa. „Medycyna Środowiskowa” 2004, T. 7, nr 1, str.1-8.
- O'Neill P., 1998: Chemia Środowiska. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa-Wrocław.
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polski w dniu 14 maja 2002 roku, str. 1-90.
- Szeszenia-Dąbrowska N., 2003: Azbest a zdrowie człowieka. Materiał dydaktyczny na kurs specjalistyczny: „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest” Kraków, AGH, 26.06.2003 r.
- Szeszenia-Dąbrowska N., 2004: AZBEST - ekspozycja zawodowa i środowiskowa - skutki, profilaktyka. Instytut Medycyny Pracy, Łódź.
- Więcek E., 2004: Azbest - narażenie i skutki zdrowotne „BEZPIECZEŃSTWO PRACY nauka i praktyka” 2/2004, str. 2-6.
- Więcek E i Woźniak H., 2004: Pyły zawierające azbest chryzotylowy oraz pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne minerały włókniste z wyjątkiem krokidolitu. Dokumentacja proponowanych wartości dopuszczalnych wielkości narażenia zawodowego „Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy”, Nr 4 (42)/2004 str. 87-128.

Zdjęcia mikroskopowe azbestu i wyrobów zawierających azbest na podstawie Azbest – Informator.

9. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 - Wzór „Karty Ewidencji Odpadu”.

Załącznik nr 2 - Wzór „Karty Przekazania Odpadu”.

Załącznik nr 3 – Wzór „Informacji o wyrobach zawierających azbest¹⁾ i miejscu ich wykorzystania”.

Załącznik nr 4 – Wzór „Informacji o wyrobach zawierających azbest,¹⁾ których wykorzystywanie zostało zakończone”.

Załącznik nr 5 – Tabela oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Załącznik nr 6 - Wzór „Oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest”.

Załącznik nr 7 – Wykaz specjalistycznych firm zajmujących się usuwaniem bądź naprawą wyrobów zawierających azbest, posiadające koncesje wydane przez Starostę Średzkiego.

Załącznik nr 8 – Wzór „Wniosku o dofinansowanie utylizacji odpadów zawierających azbest”.

Załącznik nr 9 – Wzór „Ankiety informacyjnej w sprawie wyrobów zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania”.